# INLEIDING

## *Bescherming van minderjarigen: schakels verbinden*

Voor u ligt het achttiende jaarverslag mensenhandel en mensensmokkel. Het is meteen ook het tweede dat wordt gepubliceerd in naam van het Federaal Migratiecentrum, voortaan bekend onder de naam Myria. Naast zijn bevoegdheden op het vlak van grondrechten van vreemdelingen en informatieverstrekking over migratiestromen, die aan bod komen in het verslag *Migratie in cijfers en in rechten*, publiceert Myria ook jaarlijks dit onafhankelijke evaluatieverslag over het beleid tegen mensenhandel en mensensmokkel. Het verslag verwijst in zijn titel voortaan naar het jaar van publicatie.

Myria heeft die bevoegdheden geërfd van het voormalige Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding. Een ervan is het in rechte optreden op basis van de wet van 13 april 1995 tot bestrijding van de mensenhandel en van de mensensmokkel. In 2014 besliste de raad van bestuur om zich in zes dossiers burgerlijke partij te stellen. In rechte optreden is voor Myria niet alleen een wettelijke opdracht an sich, het is tegelijk ook een manier om expertise op te bouwen, voorbeelden van goede en slechte praktijken te verzamelen en belangrijke symbooldossiers te ondersteunen. Heel wat analyses in dit verslag zijn het resultaat van onderzoek of opvolging van deze dossiers. Jammer genoeg ontvangen we nog niet alle uitspraken van hoven en rechtbanken. Dat zou ons nochtans helpen om een scherpere kijk te krijgen op een materie die menselijk zeer gevoelig is én in vele opzichten juridisch complex is. Toegankelijke gegevens zijn daarvoor essentieel.

Sinds 1 september 2014 wordt Myria officieel erkend als onafhankelijke component van het mechanisme van Nationaal Rapporteur Mensenhandel, wat zijn wettelijke opdracht nog versterkt. Die opdracht omvat niet alleen zijn deelname aan de Interdepartementale Coördinatiecel ter bestrijding van de mensensmokkel en de mensenhandel. De publicatie van dit verslag is ook deel van de opdracht om een onafhankelijke maar tegelijk ook goed onderbouwde - door zijn actieve betrokkenheid bij tal van nationale en internationale netwerken – visie te geven op het beleid op het gebied van de bestrijding van mensenhandel en mensensmokkel.

## *Alsmaar doeltreffendere tools …*

Myria verheugt zich over de uitbreiding van de Interdepartementale Coördinatiecel. Die telt voortaan ook nieuwe actoren zoals vertegenwoordigers van de Gemeenschappen en Gewesten (een evolutie die noodzakelijk was door de federalisering van het land), de Cel voor Financiële Informatieverwerking (de antiwitwascel) en een vertegenwoordiger van de opvangcentra Payoke, Sürya en PAG-ASA. Myria is ook tevreden met de recente aanname van het nieuwe actieplan tegen mensenhandel 2015-2019.

Het hoeft geen betoog dat de opvangcentra intussen zijn uitgegroeid tot sleutelactoren in de strijd tegen mensenhandel. Dag in dag uit bieden ze slachtoffers opvang in passende omstandigheden. Myria pleit al lang voor een bestendiging van de middelen voor die centra. Het is dan ook uitstekend nieuws dat de staatssecretaris voor Gelijke Kansen in april 2015 aankondigde extra middelen te zullen vrijmaken. We blijven de centra ondersteunen, onder meer door verder te investeren in het ELDORADO-systeem, waarmee de dossiers op uniforme wijze elektronisch worden beheerd en dat de data-inzameling op termijn moet verbeteren.

Myria verwelkomt ook de goedkeuring van een nieuwe gemeenschappelijke omzendbrief strafrechtelijk beleid inzake bestrijding van mensenhandel (COL) die op 15 mei 2015 in werking is getreden. Uit de tekst blijkt dat alvast meer rekening wordt gehouden met het belang van de slachtoffers, ook met dat van minderjarige slachtoffers van mensenhandel. Toch vinden we dat de strijd nog kan worden opgedreven als de regering een afzonderlijk actieplan zou toespitsen op de strijd tegen mensensmokkel, iets wat we vurig wensen.

Wat de strijd tegen mensensmokkel betreft, onderstreept dit verslag het belang van sensibilisering om het debat over de smokkel van gezinnen met kinderen op gang te brengen, ook op internationaal niveau. Zoals blijkt uit de goede praktijken die we bespreken, kan de strijd tegen mensensmokkel pas een succes worden als er internationaal efficiënt wordt samengewerkt.

## *… tegen een steeds meer gesofisticeerde criminaliteit*

Uit de rechtspraak blijkt dat daders van mensenhandel en mensensmokkel steeds complexere juridische constructies opzetten om de uitbuiting van hun slachtoffers te verbergen, zoals een keten van onderaannemers. Ze deinzen er niet voor terug zich achter rechtspersonen te verschuilen, die soms zelf veroordeeld worden. Naast die

kunstgrepen blijven uiteraard ook de ruwere en klassiekere vormen van uitbuiting bestaan: daders maken nog altijd gretig gebruik van chantage, leugens of fysiek en psychisch geweld om hun slachtoffers onder de knoet te houden. De slachtoffers zijn vaak uiterst kwetsbaar, vooral wanneer ze minderjarig zijn of zich in een precaire situatie bevinden.

Net daarom besloten we om dit jaar te focussen op de slachtoffers van loverboys en op de minderjarige slachtoffers van gedwongen kindhuwelijken die verband houden met mensenhandel. Loverboys? Dat zijn verleiders die erin slagen om jonge meisjes in hun greep te krijgen. Het fenomeen is tekenend voor een wereld in volle verandering en toont het toenemende belang aan van het manipuleren van gevoelens bij uitbuiting. Minderjarigen zijn dikwijls zeer kwetsbaar voor mensenhandel en mensensmokkel. Zo analyseren we in dit verslag onder meer kindhuwelijken die te maken hebben met culturele afkomst en de bijzonder kwetsbare situatie van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen.

## *De schakels verbinden*

En de situatie baart ons zorgen. Zoals de vzw Minor-Ndako er in haar bijdrage aan ons verslag op wijst, speelt België een pioniersrol in de strijd tegen mensenhandel: de kwaliteit van de bestaande wetgeving, de beschikbaarheid van een opvangnetwerk en de humane aanpak kunnen op ruime erkenning rekenen. Het pijnpunt is ongetwijfeld de gebrekkige aanpak van de uitbuiting van minderjarigen. Die vergt een nieuwe mobilisering van alle actoren. Aangezien er heel wat verschillende actoren bij betrokken zijn, ontbreekt het in de dossiers inzake uitbuiting van minderjarigen vaak aan een globale benadering. Hoog tijd dus dat dit probleem wordt aangepakt en dat de verschillende schakels die op het terrein actief zijn, hun krachten bundelen. Het initiatief van het gespecialiseerde centrum Esperanto, dat minderjarigen opvangt die vermoedelijk slachtoffer zijn van mensenhandel, werpt een interessant licht op die situatie.

**Het pijnpunt van het Belgisch beleid ligt bij de minderjarigen.**

De thema's die Myria voor de focus van zijn verslag heeft uitgekozen (loverboys, gedwongen kindhuwelijken) wijzen op een belangrijk element: de uitdagingen rond mensenhandel en mensensmokkel beperken zich niet alleen tot gerechtelijke actie. Sensibilisering, vooral in scholen als het om loverboys gaat, blijft essentieel, net zoals opleiding van professionals op het terrein. Er moet ook bijzondere aandacht gaan naar de Romagemeenschap, die bijzonder is blootgesteld aan het fenomeen.

Ook preventieve acties zijn belangrijk en moeten ervoor zorgen dat slachtoffers zichzelf ook als slachtoffers durven beschouwen. Het is opvallend hoeveel van de personen die aanspraak kunnen maken op het statuut van slachtoffer van mensenhandel daar toch geen gebruik van maken. Het lijkt vreemd, maar in sommige netwerken worden de slachtoffers uiteindelijk zelf de daders. We kunnen niet anders dan vaststellen dat ondanks alle inspanningen van de overheden, de invulling van begrippen als mensenhandel en mensensmokkel voortdurend wijzigt, soms in functie van de nationale context. Daarbij is het problematisch dat die begrippen verschillend gedefinieerd worden: wat is een slachtoffer van mensenhandel en mensensmokkel nu precies? We mogen niet vergeten dat smokkel op zich, ook al is het een schending van de staatsgrenzen, de slachtoffers ervan geen bijzonder statuut oplevert. Mensenhandel is daarentegen wél een schending van de grondrechten van een persoon: het misdrijf bestaat op zich, ongeacht of het slachtoffer er al dan niet mee instemt.

Het zijn net dat soort subtiliteiten waar daders profijt uit halen. Ze weten maar al te goed dat de regels tussen landen verschillen en dat de internationale samenwerking op dat vlak soms mank loopt. Binnen een Europa dat de vrije meningsuiting koestert, weten ze dat ze hun doel misschien wel kunnen bereiken door hun slachtoffers te overtuigen zich in hun lot te schikken – zelfs in die mate dat ze weigeren om zichzelf als slachtoffers te zien. Ook al maken ze daarbij misbruik van de lichtgelovigheid of precaire situatie van vrouwen, mannen en kinderen die van een betere toekomst dromen. Het sensibiliseren over wat al dan niet een vorm van uitbuiting is, is niet alleen een pedagogische uitdaging maar ook een maatschappelijke opdracht. Het verder ontwikkelen van legale en veilige migratiekanalen is in dat verband een van de beste manieren om mensensmokkel te bestrijden, zoals we al vaker aanhaalden. Door de strijd aan te binden tegen mensenhandel en mensensmokkel maken we de wereld er iets rechtvaardiger op.

*François De Smet,*

Directeur Myria